

Abstrakt

V průběhu starší doby bronzové, na území střední a jižní Moravy (2200–1500 BC), narůstá variabilita v pohřbívání. Kromě ojedinělých žárových hrobů a pohřbů v *pithoi*, se paralelně vyskytují dvě významné skupiny pohřbů, jejichž množství dosahuje značného rozsahu. Jedním z nich jsou známé pohřby v hrobech na pohřebištích a druhým jsou pohřby v zásobních jamách na sídlištích, které byly dosud považovány za odchylku. Díky novým terénním výzkumům lze pomocí kvantifikačních postupů sledovat nejen nárůst jejich množství, ale také překvapivou uniformitu a očekávatelnost v podobě uložení těla a charakteru milodarů.

Na základě bioarcheologické a archeologické evidence se pokouším potvrdit teorii existence dvou paralelních pohřebních ritů. Zaměřuji se na rekonstrukci zdravotního a sociálního statusu jedinců pohřbených v zásobních jamách a v hrobech. U obou skupin pohřbů hledám stejnou míru variability distribuce v demografické struktuře, v onemocnění, zranění a v hrobovém či jámovém inventáři. Předpokládám, že uvnitř každé skupiny bude stejné zastoupení onemocnění ve vztahu k věku, pohlaví a archeologickému záznamu, tj. k sociálnímu statusu. Pokud ano, můžeme hovořit o dvou ekvivalentních pohřebních praktikách. Pokud však nalezneme v jámových pohřbech odchylky, můžeme uvažovat o pohřbech určených pro minoritní a homogenní výše společnosti.

Kosterní pozůstatky pocházejí ze dvou osteologických souborů (celkem 180 jedinců) pocházejících z 28 archeologických lokalit (sídlišť a pohřebišť). Jedna část souboru pochází ze zásobních jam (81 koster) označených jako PB (*Pit Burials*), druhá část z hrobů (99 koster) označených jako GB (*Grave Burials*). Na kosterních ostatecích jsem sledovala ukazatele nespecifického stresu, onemocnění a traumata. Pomocí analýzy izotopů stopových prvků ($^{88}\text{Sr}/^{44}\text{Ca}$ a $^{138}\text{Ba}/^{44}\text{Ca}$) jsem sledovala u jámových pohřbů poměr masité a rostlinné stravy. Pro vizualizaci dat jsem použila multidimenzionální korespondenční analýzu. Pro zjištění, jaká proměnná predikuje, že jedinec bude uložen do jámy nebo hrobu, jsem použila binární logistickou regresi.

Výsledky ukazují na nepoměr složení souboru podle věku a pohlaví. V jamách bylo pohřbeno více žen vyššího věku a dětí než mužů a v hrobech bylo pohřbeno naopak více starších mužů než žen a dětí. Výsledky potvrdily vztah výskytu stresových ukazatelů, onemocnění a traumat s věkem. V jámových pohřbech bylo více dokladů onemocnění a traumat na ženských kostrách a v hrobech bylo více onemocnění spojeno s mužskými pohřby. Naopak nedospělí jedinci byli v obou skupinách častěji postiženi doklady nespecifického stresu. Co se týče archeologické evidence a výsledků binární logistické regrese, pohřeb v jámě predikovala úprava hrobového místa (konstrukce), přítomnost keramické nádoby a u jámových pohřbů přítomnost říčních lastur. Izotopová analýza kostí a zubů z jámových pohřbů potvrdila převahu rostlinné stravy. Ačkoliv jsou oba soubory zastoupeny celým demografickým spektrem společnosti, onemocnění a trauma více koreluje s věkem než s pohřebním ritem, lze mezi oběma pohřebními zvyky pozorovat rozdíl na úrovni horizontální sociální stratifikace. V obou skupinách je odlišný vztah mezi pohlavím. Celková větší heterogenita je výraznější u mužů. Mužské jámové pohřby jsou oproti mužským pohřbům v hrobech méně početné, jsou v nich zastoupeni častěji mladší jedinci, obsahují méně milodarů úzkého materiálového spektra a vyskytují se ve variabilnějších pozicích. U žen je naopak větší uniformita. Ženy z obou skupin jsou si podobné. Jámové pohřby mohou odrážet změnu v sociálním uspořádání komunity, pro kterou je charakteristická výraznější stratifikace mezi mužskými jedinci, jakou se vyznačují např. patrilokální společnosti.